

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Астахової Марії Сергіївни

«Розвиток професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

В умовах стрімких змін у сучасному суспільстві виникає необхідність модернізації існуючої системи післядипломної педагогічної освіти, яка має сформувати у вчителів професійні компетентності з безпеки життєдіяльності. Фахівці мають володіти новими технологіями, бути здатними мобілізувати не тільки свій особистісний потенціал для самостійного вирішення професійних задач щодо дій в умовах загрози надзвичайних ситуацій, а й формувати ідеологію безпеки життєдіяльності в учнів. Відсутність науково-обґрунтованих методичних систем, спрямованих на формування професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти й визначає актуальність дисертаційного дослідження М. С. Астахової.

У вступі чітко обґрунтовано актуальність теми дослідження та інші базисні поняття апарату дослідження: мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, визначено методи дослідження і таке інше.

У першому розділі «Теоретичні засади розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти» здійснивши історичний, нормативно-правовий та психолого-педагогічний аналіз стану розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти, автор акцентує увагу на тому, що післядипломна освіта повинна мати безперервний характер, її пріоритетом має бути професійний та особистісний

в.а. № 107-38/57
в.г. В. О. Келер

розвиток фахівця, а процес підвищення кваліфікації складовою частиною післядипломної освіти.

Узагальнивши підходи до означення категорії «компетентності з безпеки життєдіяльності» у проекції на пошук механізмів практичної реалізації компетентнісного підходу, М. С. Астахова визначає структуру компонентів професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів, обґрунтовує її когнітивний (наявність комплексу знань із безпеки життєдіяльності), діяльнісний (наявність системних вмінь із безпеки життєдіяльності, а також способів їхнього вдосконалення й оновлення) і особистісний (позитивна мотивація до реалізації безпеки життєдіяльності, професійні та особистісні якості вчителя, який здійснює безпекоорієнтовану діяльність) компоненти. Дисертант доводить, що компоненти професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителя взаємозалежні та взаємопов'язані, повинні розвиватися комплексно в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Автор наголошує, що професійна компетентність з безпеки життєдіяльності виступає і як мета, і як результат складного педагогічного процесу щодо її розвитку.

Моделювання автором процесу розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти обумовило необхідність визначити та охарактеризувати основні методологічні підходи до організації цього процесу (системного, антрополого-гуманістичного, компетентнісного, андрагогічного, та особистісно-діялісного).

Дисертантом запропоновано модель розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти, що складається з концептуального, організаційно-діагностичного, змістового, процесуального та результативного блоків.

У концептуальному блоці цієї моделі відображені методологічні підходи (системний, андрагогічний, антрополого-гуманістичний,

компетентнісний, особистісно-діяльнісний), принципи загальнодидактичні і специфічні, серед яких принципи спільної діяльності, опори на професійно-особистісний досвід, корегування особистісних установок, рефлексивності, ноксологізації (врахування реальних та потенційних небезпек і ризиків у професійній діяльності) та безпекоорієнтації професійної діяльності вчителя (реалізація комплексного змісту, норм, правил, безпеки життєдіяльності у навчанні, вихованні, управлінні освітнім процесом, методичній діяльності тощо). Організаційно-діагностичний блок визначає нормативно-правове забезпечення та передбачає діагностування початкового рівня компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів та наявного у них професійно-особистісного досвіду вчителів. Змістовий блок відображає компоненти професійної компетентності з безпеки життєдіяльності, що реалізуються у комплексному змісті безпеки життєдіяльності (фізична, інформаційна та соціальна складові). Процесуальний блок включає комплекс методів, форм та засобів розвитку досліджуваної компетентності. Результативним блоком представлено критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів.

Особливу увагу автор приділяє індивідуально-диференційованому навчанні, як особливій формі організації освітньої діяльності, що враховує індивідуальні професійні потреби і запити слухачів.

У другому розділі «Методичні засади розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти» визначено, обґрунтовано та розроблено мету, цілі та зміст розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти. Автором зазначено, що головною метою розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів в умовах післядипломної педагогічної освіти є інтеграція її розвитку на рівні кожного структурного компоненту досліджуваної компетентності: особистісного (розвиток особистісних та

професійних мотивів до здійснення вчителем безпекоорієнтаційної діяльності, профілактики дитячого травматизму, сукупності професійно й особистісно значущих якостей, ціннісних орієнтацій); когнітивного (розширення, оновлення та доповнення системних знань із безпеки життєдіяльності на основі власного професійно-особистісного досвіду та засвоєння способів здобуття нових); діяльнісного (розвиток сукупності вмінь та навичок із безпеки життєдіяльності).

Особливу увагу автор приділяє міжпредметним зв'язкам, та зв'язкам між модулями та блоками за тематикою підвищення кваліфікації.

Визначені цілі та зміст розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності досягаються і реалізуються за допомогою комплексу методів, форм та засобів навчання. Уточнено систему критеріїв та показників розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності.

Заслуговує на увагу створений дисертантом та апробований під час експериментальної перевірки ефективності запропонованого тематичного спецкурсу «Безпека життєдіяльності в умовах загальноосвітнього навчального закладу», що має безпекоорієнтовану практичну спрямованість, націлений на опрацювання комплексної безпеки життєдіяльності. Цей спецкурс охоплює особливості безпеки життєдіяльності у професійній діяльності вчителів різних фахових напрямів та характеризується інтеграцією науково-теоретичної та практичної підготовки вчителів із питань організації і здійснення результативної роботи з профілактики дитячого травматизму під час навчально-виховного процесу та безпечної його організації. Спецкурс спрямований на поглиблення та розширення безпекоорієнтовної тематики під час усіх періодів підвищення кваліфікації вчителів. Автором розроблено комплекс навчально-методичного забезпечення для слухачів.

Експериментальна перевірка ефективності технології розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти, яка висвітлена у третьому розділі дисертації, здійснювалася автором упродовж констатувального,

формульованого та контрольного етапів педагогічного експерименту. Вірогідність отриманих результатів обґрунтовано із використанням статистичних методів, які підтвердили наявність кореляції між позитивною динамікою змін критеріїв сформованості професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти та цілеспрямованою реалізацією розробленої технології.

Таким чином, теоретично обґрунтована та експериментально апробована технологія розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження Астахової Марії Сергіївни викладені у 26 наукових працях (із них 22 одноосібні), зокрема: 8 статей – у наукових фахових виданнях України (з них 2 статті – у наукових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз), 2 статті – в інших наукових виданнях, 14 публікацій у збірниках матеріалів конференцій, 1 методичні рекомендації, 1 збірник інформаційно-методичних матеріалів.

Дисертація має чітку і логічну структуру. Висновки до розділів та загальні висновки змістовні та достатньо аргументовані, підтверджені результатами педагогічного експерименту. Основні положення, викладені в авторефераті відповідають основному змісту дисертації.

Разом з тим, дисертація має й певні недоліки та упущення, основні з яких:

1. У педагогічному експерименті були задіяні 399 учителів – 197 в експериментальній і 202 у контрольній групах. Автор, стверджує, що така кількість учасників забезпечила репрезентативність отриманих результатів, але це твердження було б переконливішим, аби було математично доведено, що така кількість учасників експерименту достатня для забезпечення достовірності педагогічного експерименту дослідження.

2. Експериментальна робота дещо локалізована межами, головним чином, установ Харківського регіону. Було б доцільно розширити географічні межі експерименту.

3. У структурі професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів автор виділяє когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти, однак, на нашу думку, зазначена компетентність була представлено більш системно, якщо б у її структурі було ще виокремлено рефлексивний компонент.

4. У додатку Б, на нашу думку, більш коректно було б класифікувати надзвичайні ситуації як «Рівні» і «Види» (відповідно до Кодексу цивільного захисту України).

5. Деякі підрозділи дисертації перевантажені інформацією загального характеру (аналіз поглядів учених на поняття «компетентність», «модель», функції післядипломної освіти та ін.). Варто було б зупинитися на більш нестандартних та маловідомих фактах та поглядах науковців.

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих наукових праць М.С. Астахової дає підставу зробити такий висновок: дисертація «Розвиток професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти» за актуальністю, змістом, обсягом, якістю оформлення, повнотою викладення основних результатів відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, які висуваються до кандидатських дисертацій у «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент, к.пед.н., доцент,
доцент кафедри теорії і методики
технологічної підготовки, охорони праці
та безпеки життєдіяльності
Кіровоградського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

О. В. Пуляк

Підпис
Вчений

засвідчено
секретар

с. В. Олександренко